

Otterland in de Alde Feanen

In vogelvlucht

tekst en luchtfoto Paul Paris

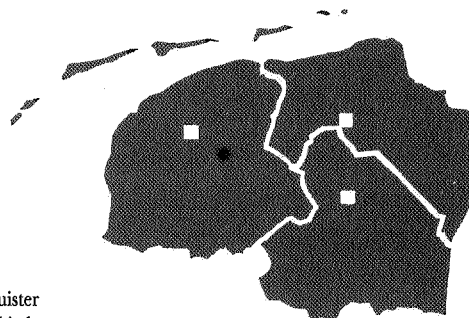
De vloeiende structuren op deze foto van de Friese weidebodem suggereren dat Friesland minder rechtlijnig wordt. Maar schijnt bedriegt. Dit patroon is veeleer een gevolg van konsekvent denken om in dit gebied de otter terug te laten keren. In 1989 zijn in het deelgebied 'De Kooi' enkele weilanden vergraven tot vloeiende oeverlanden in een poging het leefgebied voor de otter te optimaliseren. Uitgestrekte oeverlanden, rust en goede waterkwaliteit zijn levensvoorwaarden voor de visotter. In tegenspraak hiermee is het onzellige plan om bij het aangrenzende Eernewoude 315 vakantieverblijven te bouwen; een plan dat doorgaat ondanks de vele en goed onderbouwde bezwaren van de eigenaar en beheerder van de Alde Feanen, It Fryske Gea.

De Alde Feanen zijn resten van een veengebied dat tussen 1600 en 1700 uitgeveend is. Door golfwerking en oeverafslag is het nu een zeer waterrijk gebied met hier en daar nog resten van het vroegere verveningspatroon. Linksonder op de foto zien we nog smalle uitgeveende plassen (petten) met daartussen onvergraven stroken veenland en zetwallen (stripes) waar vroeger de turf werd gedroogd. Op windluwe plaatsen met weinig golfwerking groeien de petten vanaf de oever met riet en cypergrassen dicht. In het wat diepere water wordt deze verlanding voorafgegaan door waterlelies en gele plomp. Op zichzelf zijn dit waardevolle verlandingsvegeta-

ties, maar wat betreft natuur hebben - of juist gezegd hadden - de Alde Feanen meer te bieden. Nog niet zo heel lang geleden leefden hier otters. De laatste levende Friese otter werd vier jaar geleden op de snelweg Joure - Sneek overreden. Sindsdien is er niets meer van otters vernomen, hoewel zo nu en dan geruchten opduiken en soms lijkt het dat er sporen te zien zijn. Voorlopig is het opgezette exemplaar van de doodgereden otter het laatste dat nog herinnert aan de tijd dat Friesland nog een otterland was. Hoe is het eigenlijk zover kunnen komen?

Qua leefgebied en voedsel stelt de otter een aantal eisen die tegenstrijdig zijn aan de huidige landbouw, waterkwaliteit en watersportrecreatie. Het leefgebied van de otter sluit aan bij het karakter en de manier van voedsel zoeken van dit dier dat op het land leeft en het water als jachtgebied heeft. De visotter is uitermate mensenschuw en ook ten opzichte van zijn soortgenoten leven ze solitair.

Onderzoek heeft aangetoond dat bijvoorbeeld een mannetjes otter in zijn gebied maar liefst 29 vaste rustplekken heeft met een onderlinge afstand van 1500 meter. Het ideale leefgebied moet daarom zo uitgestrekt mogelijk zijn, rustig en veel beschutting bieden in de vorm van bosjes en hoogopgaande oevervegetaties zoals riet en cypergrassen. Juist in de oeverzone bouwt de otter zijn nest uit gevlochten bladeren van de galigaan. Dit cypergras is bijna geheel uit de Friese wateren verdwenen, omdat oevers voor een goede doorstroming nu eenmaal recht en kaal moeten zijn. Maar deze teloorgang van nestgelegenheid is niet de enige oorzaak voor het verdwijnen van de visotter. Wellicht belangrijker is de waterkwaliteit en de daarmee samenhangende gifconcentraties in het vetweefsel van vissen. De laatste jaren doen de Stichting Otterstation Nederland en de afdeling Waterstaat en Milieu van de provincie Friesland veel onderzoek naar het PCB-gehalte van vis en met name aal, de hoofdschotel voor de visotter. Vergeleken met andere delen van Nederland zoals Rijnmond en het stroomgebied van de Maas, is het gehalte in de Friese wateren niet hoog. Niettemin is de hoeveelheid PCB's in de Friese paling te groot voor de visotter. De laatste jaren is er een daling van het PCB-gehalte te constateren, een stimulans voor It Fryske Gea om met het otterplan door te gaan. Per slot van rekening zijn de Alde Feanen het grootste aaneengesloten natuurgebied op het Friese vasteland, een gebied dat bovendien is aangewezen als kerngebied in het Nationaal Natuurbeleidsplan.

NB